Pověst o Libuši

Již dlouho **se traduje**, že ve starých dobách v českých zemích panovala mýtická kněžna Libuše, která si za manžela vzala Přemysla Oráče, zakladatele české dynastie Přemyslovců. Příběh Libuše a Přemysla **je popsán** v Kosmově kronice z počátku 12. století.
Libuše uměla předpovídat budoucnost. Na svém hradě Libušíně (dle pozdějších legend Vyšehradě) měla jednoho dne vidění:

„Tak daleko, kam **se dojde** za jeden den, je v lese místo, které **je rozděleno** roklí. Na jižní straně je vysoká hora a ta **se snižuje** k veliké řece. Tam když přijdete, najdete muže, jak vyrábí ze dřeva práh. Podle tohoto prahu pojmenujte toto místo Praha.
I knížata a lidé silní jako lvi se sklánějí ve dveřích, aby do nich nenarazili hlavou, stejně mocný bude i hrad, který **se** tam **postaví**. I jemu se budou klanět králové. Tento hrad bude první a největší v naší zemi a všechny ostatní hrady k němu budou vzhlížet, protože tam bude sídlo králů. I město, jež vznikne okolo tohoto hradu, bude pýchou našeho národa. Vidím město veliké, jehož sláva se bude dotýkat hvězd."

Libušino proroctví o založení Prahy **se splnilo**.

■ 11. Odpovězte:

Kdo je podle staré české pověsti Libuše?

_____

Koho si Libuše vzala za muže?

_____

Která česká kronika popisuje tento příběh?

_____

Jakou vlastnost měla Libuše?

_____

Jaké měla Libuše vidění?

_____

Z čeho je odvozen název města Praha?

_____

Splnilo se Libušino proroctví?

_____

▲ jehož – *whose*

basic_czech_3_new.indd 179 4.4.2016 13:01:54

18 TRPNÝ ROD
THE PASSIVE VOICE

- existuje tradice → **traduje se**
  dojít → dá se dojít → **dojde se**
  nízký → snižovat → **snižuje se**
  postavit hrad → **hrad se postaví**
  splnit proroctví → **proroctví se splní**
  popsat příběh → **příběh je popsán**
  rozdělit místo → **místo je rozděleno**

1. REXLEXIVNÍ/ZVRATNÉ PASIVUM (THE REFLEXIVE PASSIVE VOICE)

Present tense + se

mluvit – mluví se, mluvilo se, bude se mluvit, mluvilo by se

- *expresses a process (imperfective verbs are used most frequently)*
- *can not be formed from verbs that exist only in reflexive form, e.g.* bát se, dívat se *etc.*
- *if the context is not sufficient, it can be difficult to interpret the sentence:* Děti se v táboře myjí každý den. – *(jsou myty, nebo se myjí samy?)*
- *the agent can not be expressed:* Ten text se přeložil docela rychle. *(nevíme, kdo to udělal)*

2. OPISNÉ PASIVUM (THE COMPOUND PASSIVE VOICE)

„být" + passive partciple

psát – (zpráva) je / bude / byla / byla by psána; (zprávy) jsou / budou / byly / byly by psány

- *expresses a result (perfective verbs are used most frequently)*
- *the agent can be expressed:*

KDO *– Nom.*	*active*	***CO*** *– Ak.*
Dobrý překladatel	přeloží	tu knihu.
CO *– Nom.*	*passive*	***KÝM*** *– Instr.*
Ta kniha	bude přeložena	dobrým překladatelem.

basic_czech_3_new.indd 180 4.4.2016 13:01:54

inf. ***min. č.*** ~~***-AT***~~ **:** ~~***-AL***~~	***Co?*** *(patiens)* ***sg.***	***opisné pasivum sg.*** ***být + -án/-ána/-áno***		***Co?*** ***pl.***	***opisné pasivum pl.*** ***být + -ání/-ány/-ána***		***Kým?*** *(agens)*
PSÁT	úkol	je / bude / byl/a/o	ps**án**	úkoly	jsou / budou / byly/a	ps**ány**	studentem
	zpráva		ps**ána**	zprávy		ps**ány**	novinářem
	dílo		ps**áno**	díla		ps**ána**	autorem
OPEROVAT	já	jsem / budu / jsem byl/a	operov**án/a**	my	jsme / budeme / jsme byli/y	operov**ání/y**	operatérem
	ty	jsi / budeš / jsi byl/a	operov**án/a**	vy	jste / budete / jste byli/y	operov**ání/y**	chiruržkou
	chlapec	byl	operov**án**	chlapci	byli	operov**ání**	chirurgem
	dívka	byla	operov**ána**	dívky	byly	operov**ány**	lékařem
	štěně	bylo	operov**áno**	štěňata	byla	operov**ána**	veterinářem

basic_czech_3_new.indd 181 4.4.2016 13:01:54

18 OPISNÉ PASIVUM
THE COMPOUND PASSIVE FORM

inf.	*part. min.*	*part. pas.*	*Příklady*	
-et/-ět	**-el/-ěl**	**-en/-ěn**	slyšet – slyšel – slyšen, vidět – viděl – viděn	
-it/-ít	**-il**	**-en/-ěn**	přeložit – přeložil – přeložen, pokřtít – pokřtil – pokřtěn	
-it	**d' → z** **zd → žd'** **t' → c** **s → š** **z → ž** **st → šť**		probudit: probuzen narodit: narozen chladit: chlazen zpozdit se: zpožděn nutit: nucen ztratit: ztracen hodnotit: hodnocen pověsit: pověšen zkazit: zkažen pojistit: pojištěn	**ALE!** dědit: děděn ladit: laděn brzdit: brzděn uctít: uctěn spasit: spasen odcizit: odcizen přemístit: přemístěn
-K*-nout	**-K-l (-K-nul)**	**-K-en**		
	k → č **ch → š** **h → ž** **sk → šť**		obléknout: oblečen, zatknout: zatčen nadchnout: nadšen stáhnout: stažen, navrhnout: navržen tisknout: tištěn (kniha)	
-K-nout **+** **-V*-nout**	**-K-nul** **-K-l** **-ou → -u-**	**-K-nut** **-K-nut**	tisknout: tisknut (ruka) obléknout: obléknut rozhodnout: rozhodnut prominout: prominut	
-K-t	**-K-l**	**-K-en**	nést: nesen	
	c → č **-í- → -e-**		péct: pečen říct: řečen, sníst: snězen	
-ít/-ýt	**-il/-yl**	**-it/yt**	*bít – bit, krýt – kryt, mýt – myt*	
-ít	**-al**	**-at**	*začít – začat, vzít – vzat*	
-nout	**-ul**	**-ut**	*prominout – prominut*	
-jmout	**-jal**	**-jat**	*přijmout – přijat, dojmout – dojat,* *(pro)najmout – (pro)najat*	

* K = konsonant (-knout, -chnout, -hnout…; -ct); V = vokál

basic_czech_3_new.indd 182 4.4.2016 13:01:55

OPISNÉ PASIVUM
THE COMPOUND PASSIVE FORM 18

»

aktivum	*reflexivní pasivum*	*opisné pasivum*
Petr napsal **knihu**.		**Kniha** byla napsána Petrem.
Petr mluvil **o literatuře.**	**O literatuře** se mluvilo.	**O literatuře bylo mluveno**.
Petr zapomněl dopis, knihu a pero.		Dopis byl zapomenut. Kniha byla zapomenuta. Pero bylo zapomenuto. (Petrem)
Petr zapomněl **na dopis**, **na knihu** a **na pero**.	**Na dopis, na knihu** a **na pero** se zapomnělo.	**Na dopis bylo zapomenuto, na knihu bylo zapomenuto** a **na pero bylo zapomenuto**. (Petrem)

» *The compound passive voice is used in high literary style. In spoken language it is replaced by the verbal adjective:*

Dopis by**l** napsá**n** → by**l** napsa**ný** čitelně.
Knížka by**la napsána** → by**la** napsa**ná** srozumitelně.
Cvičení by**lo** napsá**no** → by**lo** napsa**né** celé.

Studenti by**li** napsá**ni** → by**li** napsa**ní** abecedně.
Studentky **byly** napsá**ny** → by**ly** napsa**né** podle kurzů.
Písmena by**la** napsá**na** → by**la** napsa**ná** nečitelně.

▲ Změna programu vyhrazena / Všechna práva vyhrazena – *All rights reserved*
Obsazeno.
Pro nemoc zavřeno.
Vyrobeno / Zhotoveno v ČR.
Kouření zakázáno!
Hotovo.
Vjezd povolen.
narozen(a)
Co je psáno, to je dáno. – *The written word/letter remains/endures.*

basic_czech_3_new.indd 183 4.4.2016 13:01:55